KRIVIČNOPRAVNI ASPEKTI ZAKONA O PRAVDI PROTIV SPONZORA TERORIZMA (JASTA) U ZAKONODAVSTVU SAD

Nikola Trajković, Boriša Lečić

Union University, Faculty of Legal and Business Studies Dr. Lazar Vrkatić, Bulevar Oslobođenja 76, 21000 Novi Sad, Serbia, borisalecic@gmail.com, ntrajkovickk93@gmail.com

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

Received: 24 Jun 2026.
Accepted: 28 July 2026.
Published: 16 November 2026.
DOI: https://doi.org/10.63395/STEDConf15022026124T215

Corresponding Author: Nikola Trajković, Union University, Faculty of Legal and Business Studies Dr. Lazar Vrkatić, Bulevar Oslobođenja 76, 21000 Novi Sad, Serbia, ntrajkovickk93@gmail.com

Copyright © 2026 Nikola Trajković, & Boriša Lečić, published by UNIVERSITY PIM. This work licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.

Citation: Trajković, N., & Lečić, B. (2026). Criminal Law Aspects of the Justice Against Sponsors of Terrorism Act (JASTA) in U.S. Legislation. In Kojić, D. & Sredić. D. (eds.) *Conference proceedings, XV International Conference on Social and Technological Development: STED 2026* (pp. 215-227). Trebinje, B&H: University PIM.

APSTRAKT

Rad analizira specifičnu pravnu prirodu američkog saveznog zakona JASTA (Justice Against Sponsors of Terrorism Act), sa fokusom na njegove krivičnopravne implikacije unutar građanskopravnih postupaka. Iako je primarni cilj zakona omogućavanje privatnih tužbi za naknadu štete protiv stranih država, on suštinski redefiniše standarde krivične odgovornosti, kroz institute pomaganja i podržavanja terorističkih akata. Analizom aktuelne sudske prakse iz 2025. i 2026. godine, rad istražuje, kako američki sudovi interpretiraju standard „svesnog i krivičnog učešća". Poseban osvrt je dat sukobu JASTA-e sa fundamentima međunarodnog javnog prava, prvenstveno principom suverenog imuniteta država, kao i potencijalnim recipročnim merama drugih država, koje bi mogle ugroziti pravnu sigurnost međunarodnih odnosa.

Ključne reči: JASTA, terorizam, suvereni imunitet, krivična odgovornost, SAD, međunarodno pravo.

UVOD - EVOLUCIJA KONCEPTA ODGOVORNOSTI ZA TERORIZAM

Dinamika međunarodnih odnosa u 21. veku je nametnula potrebu za redefinisanjem tradicionalnih pravnih instituta, među kojima je princip suverenog imuniteta država pretrpeo najznačajniju eroziju. Centralno mesto u tom procesu zauzima američki savezni zakon *Justice Against Sponsors of Terrorism Act* (JASTA) iz 2016. godine [1]. Iako formalno sistematizovan unutar građanskopravne sfere, JASTA suštinski predstavlja radikalan zahvat u sferu krivične odgovornosti suverenih država.

Istorijski posmatrano, američki *Foreign Sovereign Immunities Act* (FSIA) iz 1976. godine postavio je princip suverenog imuniteta kao pravilo, uz usko definisane izuzetke [2]. Čak i u slučajevima terorizma, tužbe su bile ograničene isključivo na države, koje je izvršna vlast SAD

zvanično proglasila „sponzorima terorizma“.[1] Međutim, usvajanjem JASTA-e, dolazi do suštinske promene paradigme [3]. Zakon ukida potrebu za prethodnom administrativnom klasifikacijom države, omogućavajući privatnim licima da pokrenu postupke protiv bilo koje strane države, ukoliko se dokaže njena povezanost sa terorističkim aktom na tlu SAD.

Teza ovog rada je, da JASTA funkcioniše kao instrument „privatizacije“ krivičnog progona. Kroz mehanizme civilnih parnica, žrtve i njihovi pravni zastupnici *de facto* preuzimaju ulogu javnog tužioca,[2] dok sudovi dobijaju mandat da ocenjuju elemente krivične odgovornosti, poput namere, pomaganja i podržavanja, koje su ranije bile u domenu međudržavnih sporova ili specijalizovanih krivičnih tribunalskih postupaka [4]. Ovakva, hibridna priroda zakona rezultira direktnom apsorpcijom krivičnopravnih standarda u građanskopravni proces, čime se svesno suspenduju fundamentalni principi međunarodnog poretka, zasnovanog na suverenoj jednakosti.

Od FSIA do JASTA: Erozija izvršnog monopola nad suverenim imunitetom

Evolucija američkog zakonodavstva u domenu suverenog imuniteta predstavlja put od stroge diplomatske zaštite do široke sudske nadležnosti nad stranim državama. Osnovu ovog poretka je decenijama činio *Foreign Sovereign Immunities Act* (FSIA) iz 1976. godine. Ovaj zakon je uspostavio generalno pravilo imuniteta stranih država pred sudovima SAD, dozvoljavajući samo restriktivno definisane izuzetke, poput onih, koji se odnose na komercijalne aktivnosti ili eksplicitnu podršku terorizmu. Međutim, čak i u slučajevima terorizma, sudska nadležnost je bila strogo uslovljena političkom odlukom. Država je mogla biti tužena samo ako se prethodno nalazila na zvaničnoj listi „država sponzora terorizma“ koju formira Stejt dipartment [5].

U praksi, ovakva paradigma je pre 2016. godine značila, da su žrtve bile pravno onemogućene da pokrenu postupke protiv država poput Saudijske Arabije, bez obzira na težinu dokaza, jer su te države uživale status saveznika i nisu bile na pomenutoj „crnoj listi“. Pravosuđe je bilo u potpunosti vezano odlukama izvršne vlasti, čime je spoljna politika dominirala nad individualnim pravom na sudsku zaštitu [6].

Usvajanje JASTA-e 2016. godine predstavlja radikalnu prekretnicu. Zakon dekonstruiše dotadašnji sistem, tako što ukida obavezu prethodne administrativne klasifikacije države kao sponzora terorizma. Prema novim odredbama, dovoljno je da je teroristički akt izvršen na tlu SAD i da je bilo koja strana država pružila „materijalnu podršku“ izvršiocima. Ovim činom, moć odlučivanja o odgovornosti suverenih država se seli iz ruku diplomatije u ruke privatnih tužilaca i sudija. JASTA time transformiše suvereni imunitet iz apsolutne pravne prepreke u promenljivu kategoriju, koja zavisi od dokaznog postupka u građanskoj parnici.

Privatizacija krivičnog progona

Centralna teza ovog rada polazi od stanovišta, da JASTA, iako formalno sistematizovana unutar odštetnog prava, po svojoj suštini predstavlja kazneni instrument. Ovakva hibridna priroda zakona omogućava civilnim sudovima, da u okviru parničnog postupka utvrđuju postojanje elemenata, koji su po svojoj pravnoj prirodi krivični. Reč je o procesima, u kojima se sudovi bave dokazivanjem zavere, pomaganja i podržavanja u izvršenju akata, koji se mogu kvalifikovati kao zločini protiv čovečnosti.

Suštinska razlika leži u motivaciji i pokretačkoj snazi postupka. Dok klasičan krivični progon sprovodi država u ime javnog interesa i pravde, JASTA uvodi model, u kojem privatne advokatske firme, motivisane potencijalno enormnim odštetnim zahtevima, sprovode kompleksne istrage

[1]Pre donošenja JASTA-e, izuzetak od suverenog imuniteta za terorizam pod FSIA (*28 U.S.C. § 1605A*) se mogao primeniti samo ako je država prethodno bila označena kao „državni sponzor terorizma“, od strane Državnog sekretara SAD. U trenutku donošenja zakona, na toj listi su se nalazili samo Iran, Sudan, Sirija i Severna Koreja, dok je Kraljevina Saudijska Arabija, kao najprominentnija meta tužbi porodica žrtava napada 11. septembra, bila zaštićena ovim procesnim uslovom.

[2]U američkoj pravnoj teoriji, ovaj fenomen se analizira kroz prizmu „privatnih državnih tužilaca“. Zakonodavac svesno delegira ovlašćenje za sprovođenje javnog interesa i kažnjavanje teških delata (poput međunarodnog terorizma) privatnim licima, stimulišući ih pravom na trostruku naknadu štete, prema *18 U.S.C. § 2333*, što ima izraženu retributivnu i preventivnu (krivičnopravnu) funkciju.

protiv stranih vlada.[3] Ovim se suverenitet države izlaže komercijalno motivisanim sudskim procesima, koji imaju sve karakteristike krivičnog suđenja, ali bez institucionalnih kočnica, koje obično prate državni aparat [7].

Najveća opasnost ovakvog modela se krije u asimetriji dokaznih standarda. Privatni tužioci u ovim postupcima koriste blaži građansko-pravni standard „prevage dokaza", što znači da se država može proglasiti odgovornom za saučesništvo u terorizmu ako je njena krivica verovatna tek nešto više od 50%. Ovakva procesna postavka omogućava dokazivanje radnji, koje bi u svakom regularnom krivičnom postupku zahtevale najviši standard, odnosno dokazivanje „van razumne sumnje". Time se otvara prostor za donošenje presuda sa razornim međunarodnim posledicama, na osnovu dokaza, koji bi u krivičnom pravu bili odbačeni kao nedovoljni.

MATERIJALNO-PRAVNI ASPEKT: STANDARDI KRIVICE U CIVILNOM ODELU

Analiza materijalnopravne prirode JASTA-e zahteva razumevanje specifične simbioze, između građanske odgovornosti za naknadu štete i krivičnopravnih doktrina o saučesništvu. Dok klasično odštetno pravo primarno teži restituciji, JASTA uvodi elemente retributivne pravde, fokusirajući se na moralnu i pravnu osudu postupaka suverene države. Srž ovog poglavlja leži u ispitivanju načina, na koji američko zakonodavstvo pozajmljuje i transformiše koncepte *mens rea* (krivične namere), kako bi ih prilagodilo potrebama privatnih parnica protiv stranih vlada.

Materijalno-pravni okvir kojeg uspostavlja JASTA ne sankcioniše samo direktno izvršenje terorističkog akta, nego se fokusira na sekundarnu odgovornost. Time se u civilni diskurs uvode strogi standardi, koji su decenijama brušeni u krivičnim sudnicama, ali se sada primenjuju sa ciljem utvrđivanja deliktne odgovornosti države. U nastavku ćemo istražiti, kako se kroz institute „pomaganja i podržavanja" i „svesnog učešća" vrši materijalnopravna kvalifikacija državnih akata, te kako novija sudska praksa iz 2025. i 2026. godine postavlja granicu između legitimnog državnog delovanja i svesnog doprinosa terorizmu.

Interpretacija predmeta *Twitter Inc. v. Taamneh* u 2025/26. godini

Iako je predmet *Twitter Inc. v. Taamneh* primarno rešavao pitanje odgovornosti tehnoloških kompanija, sudska praksa u 2025. i 2026. godini je potvrdila njegovu ulogu, kao univerzalnog „filtera" za sve postupke pokrenute pod okriljem JASTA-e [8]. Vrhovni sud SAD je ovim predmetom postavio visoku lestvicu za dokazivanje instituta „pomaganja i podržavanja", a aktuelni trendovi ukazuju na tri pravca interpretacije:

Napuštanje koncepta pasivne odgovornosti.

Glavna pouka, koju sudovi primenjuju u 2026. godini je da pružanje generičkih usluga ne može biti osnov za odgovornost države. Baš kao što platforme društvenih mreža nisu odgovorne za sadržaj, koji teroristi dele bez njihove aktivne podrške, tako ni država ne može biti odgovorna samo zato, što su njeni bankarski sistemi ili administrativne usluge korišćeni za transfer sredstava. Sudovi su zauzeli stav, da „rutinsko poslovanje" sa subjektima, koji se kasnije ispostave kao teroristički, ne konstituiše krivično-pravni doprinos.[4]

[3]Najbolji primer ove hibridne prirode i komercijalne privatizacije progona je masovni parnični postupak pred Saveznim sudom u Njujorku, poznat kao *In re Terrorist Attacks on September 11, 2001* (*Case No. 03-MD-1570*). U ovom postupku, privatne advokatske firme koje zastupaju hiljade žrtava i osiguravajućih kuća vode višedecenijsku, nezavisnu istragu protiv Kraljevine Saudijske Arabije. Oni koriste mehanizme građanskog procesnog prava (otkrivanje dokaza - *discovery*), da bi primorali stranu državu na predaju poverljivih dokumenata, sa krajnjim ciljem naplate stotina milijardi dolara odštete, što predstavlja krivični proces za saučesništvo u masovnom ubistvu, prepušten privatnoj inicijativi.

[4]Izuzetan primer primene ovog restriktivnog standarda u praksi nižih sudova nakon odluke Vrhovnog suda je predmet *Honickman v. BLOM Bank SAL* (*43 F.4th 284*) pred Apelacionim sudom SAD za Drugi okrug. U ovom i sličnim postupcima, pokrenutim pod okriljem JASTA-e, tužioci su pokušali da uspostave odgovornost strane banke, na osnovu činjenice, da je održavala račune i pružala rutinske finansijske usluge klijentima povezanim sa Hamasom. Oslanjajući se direktno na doktrinu iz predmeta *Twitter v. Taamneh*, sud je odbacio tužbu, potvrdivši da pružanje sekundarnih, generičkih bankarskih usluga u okviru redovnog poslovanja, bez dokaza o aktivnoj nameri i svesnom učešću banke u konkretnom terorističkom aktu, ne može proći visoku lestvicu „pomaganja i podržavanja" koju zakon zahteva.

Aktivna pomoć nasuprot nečinjenju.

U analiziranim presudama iz poslednjeg dvogodišnjeg perioda, sudovi insistiraju na jasnoj distinkciji između svesti o postojanju terorističke grupe i pružanja znatne pomoći. Zahteva se dokaz, da je država preduzela afirmativne korake u cilju olakšavanja napada. Samo nečinjenje (propust države da spreči određene aktivnosti) više se ne smatra dovoljnom za utvrđivanje odgovornosti po JASTA-i, čime se sprečava automatsko optuživanje država za svaki propust njihovih bezbednosnih službi.

Precizna povezanost (Nexus) sa ishodom.

U 2026. godini se kristališe restriktivan stav po pitanju kauzaliteta. Pomoć države mora biti direktno povezana sa konkretnim „ishodom", odnosno specifičnim terorističkim aktom [9]. Ovo značajno otežava poziciju tužioca, koji pokušavaju da izvedu odgovornost države iz opšteg finansiranja političkih pokreta ili humanitarnih organizacija, koje imaju radikalna teroristička krila. Sudovi sada zahtevaju dokaz o neposrednoj vezi između pružene podrške i finalne egzekucije zločina, čime se standard JASTA-e *de facto* približava strogim principima međunarodnog krivičnog prava.

Standard „Svesnog i krivičnog učešća"

Definisanje standarda „svesnog i krivičnog učešća" predstavlja tehnički najzahtevniji aspekt primene JASTA-e, jer zahteva od civilnog sudije da precizno povuče granicu između građanskopravne nepažnje i krivičnopravne namere. U sudskoj praksi 2025. i 2026. godine, ovaj se standard kalio kroz nekoliko pravaca:

Doktrina „svesnog zatvaranja očiju".

Sudovi su u poslednje dve godine potvrdili, da se „namerno neznanje" izjednačava sa stvarnim saznanjem. U situacijama, kada država ima ozbiljne indicije ili sumnje da se određena sredstva koriste za terorističke aktivnosti, ali svesno odbija da sprovede istragu, kako bi zadržala privid nevinosti, ona se po JASTA-i smatra svesnim učesnikom. Ipak, sudska praksa iz 2026. šalje jasnu poruku upozorenja. Ovaj institut se ne sme zloupotrebljavati, kako bi se običan nemar ili loša bezbednosna procena proglasili krivičnim saučesništvom. „Zatvaranje očiju" mora biti aktivna i namerna odluka da se istina ignoriše.

Direktan umišljaj i „zajednički cilj".

Iako tekst JASTA-e ne zahteva eksplicitno dokazivanje da je država želela izvršenje baš tog specifičnog napada, trend u 2026. godini pokazuje, da sudovi sve češće tragaju za dokazima o postojanju „zajedničkog cilja". Odgovornost države se lakše utvrđuje, ukoliko se dokaže da su njeni interesi bili usklađeni sa ciljevima terorističke organizacije, čime se „materijalna podrška" transformiše iz finansijske transakcije u akt svesne saradnje na ostvarenju zločinačkog plana.[5]

Transformacija civilnih sudova u kvazi-krivična veća.

Primena standarda *conscious and culpable participation* suštinski menja ulogu američkih okružnih sudova. Donošenjem presude, kojom se utvrđuje ovakav nivo svesti, sud više ne odlučuje samo o dugu i naknadi štete. On zapravo donosi presudu o moralnoj i krivičnoj odgovornosti suverene države. Ovakva kvalifikacija u „civilnom odelu" nosi razorne diplomatske posledice, jer stranu državu u međunarodnim odnosima žigoše kao saučesnika u zločinu, čime se sudska odluka direktno pretvara u instrument spoljnopolitičkog pritiska i izolacije.

[5]Kako se standard „zajedničkog cilja" i svesnog učešća restriktivno tumači u aktuelnoj sudskoj praksi, najbolje pokazuje nedavni predmet pred Apelacionim sudom SAD za Drugi okrug, *Wildman v. Deutsche Bank AG* (*Case No. 23-124*). U ovom postupku pokrenutom pod okriljem JASTA-e, tužioci su tvrdili da je banka nastavila da pruža usluge klijentima i nakon što su američki vojni zvaničnici izdali javno upozorenje da se njihovi proizvodi (veštačko đubrivo) koriste za izradu eksploziva, koji ubija američke vojnike. Sud je odbacio tužbu, primenivši doktrinu iz predmeta *Twitter v. Taamneh*, uz obrazloženje da nastavljanje biznisa nakon vladinih upozorenja, bez dokaza da je banka delila zajednički cilj ili namerno želela da pomogne terorističke napade, predstavlja „pasivno nečinjenje", a ne svesno i prekorno učešće u zločinačkom planu.

PROCESNI ASPEKT I DOKAZNI STANDARDI

Dok materijalno-pravne norme definišu uslove odgovornosti, procesni okvir JASTA-e predstavlja polje, na kojem se najjasnije ogleda asimetrija između težine optužbi i mehanizama za njihovo dokazivanje. U ovom poglavlju se fokus pomera sa definicije krivice na samu tehnologiju suđenja, gde procesna pravila američkog civilnog prava postaju instrument, u postupcima protiv stranih suverena. U procesnoj sferi dolazi do najoštrijeg sukoba između efikasnosti privatne tužbe i zaštite državnog suvereniteta.

Specifičnost JASTA-e leži u činjenici, da ona dozvoljava da se o pitanjima od najvišeg međunarodnog značaja, kakvo je sponzorisao terorizma, odlučuje u okviru pravila civilne procedure, koja su inicijalno dizajnirana za rešavanje privatnih sporova. Ova disproporcija stvara jedinstvene izazove, prvenstveno u pogledu dokaznih standarda, koji su znatno niži od onih u krivičnom pravu, kao i u pogledu invazivnih metoda prikupljanja dokaza, koji zadiru u sferu državne tajne. Analiza procesnih aspekata će otkriti, kako ovi instituti, u kombinaciji sa specifičnostima američkog sudstva, mogu dovesti do ishoda, koji su u dubokoj koliziji sa standardima pravičnosti u međunarodnom javnom pravu.

Asimetrija dokaznih standarda: Nizak prag za teške optužbe

U klasičnom krivičnom pravu, standard „van razumne sumnje“ predstavlja nepremostiv zid, koji štiti optuženog od proizvoljnosti, zahtevajući od tužioca apsolutnu izvesnost u dokazivanju krivice. JASTA, međutim, svesno napušta ovaj civilizacijski standard i uvodi građanskopravni kriterijum „prevage dokaza“. Ova asimetrija stvara paradoksalnu situaciju, u kojoj se za najteže optužbe, saučesništvo u masovnim ubistvima i terorizmu, primenjuje najniži prag dokazivanja [10].

Za suverenu državu, ovaj standard je ekstremno opasan. On podrazumeva, da sudija ili porota mogu proglasiti stranu vladu odgovornom za sponzorisanje terorizma, ukoliko zaključe da je samo 51% verovatno da su navodi tužioca tačni. U smislu terorističkih akata, gde su dokazi po prirodi stvari uglavnom posredni, indicijalni i zasnovani na obaveštajnim podacima, ovakav nizak prag omogućava donošenje presuda na osnovu verovatnoće. Time se država osuđuje za najteža krivična dela, u postupku, koji po svom dokaznom kredibilitetu više liči na spor oko saobraćajnog prekršaja, nego na proces za međunarodne zločine.

Ovakva procesna postavka generiše pravnu nesigurnost na globalnom nivou. JASTA omogućava scenario, u kojem država može biti u potpunosti oslobođena odgovornosti pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu (gde se primenjuju strogi standardi međunarodnog javnog prava), dok istovremeno može biti proglašena krivom pred nekim okružnim sudom u SAD [11]. Posledice ovog nesklada su drastične. Dok se na međunarodnom planu poštuje njen suverenitet, na američkom tlu se vrši konfiskacija njene imovine, bankarskih rezervi i nekretnina, čime se pravni poredak SAD direktno sukobljava sa univerzalnim principima međunarodne pravde.[6]

„*Discovery*“ proces: Upad u tajne strane države

Dok se dokazni standard od 51% odnosi na finalnu ocenu dokaza, institut „*discovery*“ (otkrivanje dokaza) predstavlja procesni alat, koji omogućava sam dolazak do tih informacija. Američki *discovery* važi za najagresivniji procesni mehanizam na svetu. U trenutku, kada tužba po osnovu JASTA-e prođe inicijalnu fazu provere, tužilac dobija široka ovlašćenja, da zahteva dokumentaciju i iskaze od tužene strane, što u ovim slučajevima podrazumeva direktan uvid u unutrašnje funkcionisanje suverene države [12].

[6] Najefektniji istorijski primer sukoba između domaćeg odštetnog prava u SAD i principa međunarodnog javnog prava je čuveni predmet Vrhovnog suda SAD *Bank Markazi v. Peterson* (*578 U.S. 212, 2016*). U ovom slučaju, američki sudovi su na osnovu civilnih tužbi žrtava terorizma naložili konfiskaciju i prenos skoro dve milijarde dolara imovine i deviznih rezervi Centralne banke Irana (*Bank Markazi*), koje su bile zamrznute na računima u Njujorku. Iran je zbog ovog čina pokrenuo spor protiv SAD pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu (*Certain Iranian Assets*), tvrdeći da je takva konfiskacija imovine centralne banke direktno kršenje međunarodnog prava i suverenog imuniteta države, što potvrđuje asimetriju i pravni raskol o kojem svedoči i sam JASTA zakon.

Sudar sa državnom tajnom.

Pod okriljem JASTA-e, privatni advokati dobijaju procesnu moć, koja je ranije bila rezervisana samo za državne istražne organe. Oni mogu zahtevati uvid u strogo poverljive dokumente stranih obaveštajnih službi, internu diplomatsku prepisku ili poverljive bankarske protokole. Ovakav prodor u sferu državne tajne strane zemlje predstavlja presedan, koji privatne aktere pretvara u subjekte, koji mogu ugroziti vitalne bezbednosne interese suverena, pod maskom pripreme za građansku parnicu.

Mehanizmi prisile i procesne sankcije.

Problem postaje kritičan, kada se strana država, pozivajući se na sopstveni suverenitet ili nacionalnu bezbednost, usprotivi dostavljanju traženih podataka. U tom slučaju, američki sudovi imaju na raspolaganju drastične sankcije za nepostupanje [13]. Sudija može primeniti procesnu pretpostavku, da su navodi tužioca tačni, upravo zato što država skriva dokaze. Na taj način, država se stavlja pred nemoguć izbor - ili da preda svoje najčuvanije tajne američkom privatnom advokatu, ili da se suoči sa automatskim gubitkom spora i presudom od više milijardi dolara.[7]

Obaveštajni rizik i legalna špijunaža.

U aktuelnom okviru 2025. i 2026. godine, ovaj aspekt JASTA-e se prepoznaje kao ozbiljan bezbednosni rizik. Postoji opravdana bojazan, da se *discovery* proces može zloupotrebiti kao sredstvo za legalnu špijunažu. Kroz civilnu parnicu, treće strane ili rivalske obaveštajne strukture mogu pokušati da dođu do osetljivih podataka, koje strane službe nikada, ni pod kakvim uslovima, ne bi podelile sa zvaničnim organima SAD. Ovakva instrumentalizacija suda direktno narušava integritet međunarodne obaveštajne saradnje i stvara trajno nepoverenje u međudržavnim odnosima.

MEĐUNARODNOPRAVNA KONTROVERZA: EROZIJA SUVERENOG IMUNITETA

Dok procesni i materijalnopravni aspekti JASTA-e otkrivaju unutrašnju mehaniku američkog sudstva, njihova primena na suverene države neminovno izaziva potres u samim temeljima međunarodnog javnog poretka. Suvereni imunitet država nije samo proceduralno pravilo, nego konstitutivni element međunarodnog prava, koji osigurava stabilnost i predvidivost u odnosima između jednakih subjekata. Uvođenjem JASTA-e, SAD su jednostrano redefinisale granice ovog imuniteta, pretvarajući ga iz apsolutnog štićenika međunarodnog običajnog prava u uslovnu kategoriju, podložnu tumačenju nacionalnih sudova.

Ovo poglavlje istražuje raskorak, između ambicija američkog zakonodavca da obezbedi pravni lek za žrtve terorizma i obaveze poštovanja suverene jednakosti država. Fokus istraživanja biće usmeren na to, kako JASTA dekonstruiše drevni princip *par in parem non habet imperium*, te kakve dugoročne posledice takva praksa ostavlja na globalnu pravnu sigurnost. Posebna pažnja će biti posvećena riziku od reciprociteta, koji preti, da međunarodno pravosuđe pretvori u poprište politički motivisanih odmazdi, gde bi nacionalni sudovi postali oruđe za međudržavna razračunavanja.

Napad na Par in parem non habet imperium

Princip *par in parem non habet imperium* (jednak nad jednakim nema vlast) predstavlja aksiom međunarodnog javnog prava i neprikosnoveni temelj suverene jednakosti država. On počiva na pretpostavci, da nijedna država ne može biti podvrgnuta sudskoj vlasti druge države bez sopstvenog pristanka, jer bi to značilo uspostavljanje hijerarhije tamo, gde mora postojati

[7] Ovaj „nemogući izbor“ i obaveštajni rizik se materijalizovao upravo u višedecenijskom postupku *In re Terrorist Attacks on September 11, 2001* (*MDL 1570*) pred Saveznim okružnim sudom za Južni okrug Njujorka. Privatni tužioci su, koristeći pravila američkog *discovery* mehanizma, godinama primoravali Kraljevinu Saudijsku Arabiju da deklasifikuje i preda interne obaveštajne izveštaje, diplomatske depeše iz devedesetih godina i zapisnike o saslušanjima svojih zvaničnika. Kada su pravni zastupnici Saudijske Arabije odbili da predaju određene osetljive materijale, pozivajući se na državnu tajnu, suočili su se sa pretnjom suda da će na osnovu Pravila 37 doneti nepovoljnu procesnu pretpostavku i automatski presuditi u korist tužilaca, što dokazuje da američki civilni proces i te kako suspenduje klasične institute međunarodne suverene zaštite.

koordinacija jednakih. JASTA, međutim, vrši direktan napad na ovaj princip kroz nekoliko pravaca:

Degradacija države na nivo privatnog lica.

Uvođenjem stranog suverena u procesnu ulogu tuženog u građanskoj parnici, JASTA faktički tretira državu kao običnog delinkventa. Ovakav pristup omogućava američkim sudovima da podvrgnu kritici i pravnoj oceni službene akte druge države. Time se svesno ruši tradicionalna doktrina, po kojoj nacionalni sudovi nisu kompetentni, niti imaju legitimitet da sude o unutrašnjim i spoljnopolitičkim odlukama stranih vlada. Ono što je ranije bilo nezamislivo, da lokalni sud ispituje legitimitet odluka strane obaveštajne službe ili ministarstva, pod JASTA-om postaje procesna rutina.

Jednostrano redefinisanje običajnog prava.

Suvereni imunitet nije plod međunarodne ljubaznosti ili diskrecione volje jedne države, nego imperativna norma običajnog međunarodnog prava. JASTA predstavlja opasan pokušaj SAD, da unilateralno izmene svetski standard imuniteta. Nametajući sopstveno nacionalno zakonodavstvo kao univerzalno merilo, SAD pretenduju na ulogu globalnog arbitra, koji jednostrano odlučuje kada neka država zaslužuje zaštitu imuniteta, a kada je treba podvrgnuti sankcijama sopstvenog pravosuđa [14].

Politički faktori u sudnici.

Posebno zabrinjavajući aspekt je izmeštanje diplomatskih sporova u ruke lokalnih sudija i porota, na primer u Arkanzasu ili Vajomingu. Sudbina međudržavnih odnosa i milijarde dolara stranih rezervi se stavljaju na odlučivanje ljudima, koji su podložni lokalnim političkim sentimentima i medijskom pritisku.[8] U takvom okruženju, pravni argumenti bivaju potisnuti emocionalnim reakcijama porote na tragediju terorizma, što vodi ka presudama, koje su više izraz političke osude nego stroge pravne analize.

Pandorina kutija reciprociteta (Opasnost za globalnu stabilnost)

Usvajanje JASTA-e nije tek izolovan čin američkog zakonodavstva. Ono predstavlja otvaranje „Pandorine kutije“ u međunarodnim odnosima. Osnovni rizik, na koji ukazuju pravni teoretičari i diplomate, jeste princip reciprociteta. Ako SAD daju sebi za pravo da jednostrano ukidaju imunitet drugim suverenima, ne postoji pravni argument koji bi sprečio druge države da učine isto prema SAD [15].

Bumerang efekat i zaštita sopstvenih interesa.

Ovaj scenario predstavlja realnu pretnju američkim interesima širom sveta. Ukoliko bi države, poput Iraka, Avganistana ili Libije usvojile sopstvene verzije JASTA zakona, građani tih zemalja bi pred svojim nacionalnim sudovima mogli pokrenuti tužbe protiv SAD, za operacije dronovima, kolateralnu štetu ili vojne intervencije. Tvrdnja, da te operacije sadrže „elemente podrške aktivnostima koje vode ka terorizmu“ postala bi legitimna pravna osnova za zaplenu američke državne imovine u inostranstvu. Time se SAD izlažu istom onom pravnom riziku, kojeg su namenile drugima [16].

[8]Opasnost od jednostranog menjanja običajnog međunarodnog prava i uvođenja izuzetaka za terorizam u domaće zakonodavstvo je prerasla u otvoren međunarodni pravni sukob pred najvišim svetskim instancama. Naime, inspirisana američkim zakonodavstvom, Kanada je usvojila sličan mehanizam, zbog čega je Islamska Republika Iran u junu 2023. godine zvanično pokrenula postupak protiv Kanade pred Međunarodnim sudom pravde (ICJ) u Hagu (*Islamic Republic of Iran v. Canada*). U ovoj tužbi, Iran se direktno poziva na povredu načela *par in parem non habet imperium* i suverene jednakosti država, tvrdeći da domaći sudovi nemaju pravo da unilateralno ukidaju imunitet stranim državama kroz prizmu odštetnih civilnih tužbi, što predstavlja direktan pravni odgovor međunarodne zajednice na trend kojeg su započele Sjedinjene Američke Države.

Pravna nesigurnost u regionalnim okvirima.

Posebno opasan scenario se odnosi na regione sa kompleksnom istorijom konflikata, poput Balkana. Ukoliko bi države u regionu počele da usvajaju slične zakone, međusobno ukidajući suvereni imunitet za dela iz prošlosti, to bi dovelo do potpune paralize diplomatskih i ekonomskih odnosa. Svaka poseta državne delegacije ili svaki bankovni račun centralne banke u susednoj državi, postali bi meta potencijalnih sudskih zaplena. Takav „pravni rat sviju protiv svih", učinio bi bilo kakvu trajnu stabilnost i saradnju nemogućom.

Perspektiva saveznika i Evropske unije.

Važno je istaći, da kritika JASTA-e ne dolazi samo od strana koje su tradicionalno suprotstavljene SAD. Tradicionalni saveznici, uključujući Francusku i Evropsku uniju u celini, uputili su oštre proteste još tokom usvajanja zakona.[9] EU smatra JASTA-u direktnim kršenjem međunarodnog javnog prava i opasnim presedanom, koji ugrožava bezbednost međunarodnog finansijskog poretka. Strah saveznika je opravdan. Erozija suverenog imuniteta ne pogađa samo „neprijatelje". Ona stvara sistem, u kojem nijedna država više ne može biti sigurna, da njena imovina i zvaničnici neće biti predmet samovolje nacionalnog suda druge države.

ANALIZA SUDSKE PRAKSE (2025. - 2026.)

Teorijske kontroverze i procesne asimetrije JASTA-e svoj finalni oblik dobijaju u sudnicama američkih federalnih sudova, gde se u periodu od 2025. do 2026. godine rađa nova generacija pravnih standarda. Dok su prve godine primene zakona bile obeležene lutanjima u interpretaciji, aktuelna sudska praksa pokazuje zrelost u pristupu, ali i nove, izuzetno uznemirujuće trendove. U ovom poglavlju se analizira, kako se kroz najnovije presude redefinišu granice odgovornosti suverenih država, sa posebnim osvrtom na to, da li sudovi teže restriktivnom ili ekstenzivnom tumačenju osnovnih zakonskih pojmova.

Fokus analize će biti na evoluciji pojma „materijalne podrške" i preciziranju lanca uzročnosti između državnog akta i terorističkog čina. Sudska praksa u 2026. godini se suočava sa izazovom balansiranja, između političkog pritiska za pružanjem pravde žrtvama i potrebe da se spreči pretvaranje JASTA-e u alat za neograničeno tuženje stranih vlada. Razmatranje aktuelnih predmeta će otkriti, da li se američko pravosuđe povlači pred međunarodnopravnim argumentima ili naprotiv, širi svoju nadležnost na nove sfere, poput sajber-logistike i kompleksnih finansijskih operacija.

Trend „restriktivnog širenja": Sužavanje kruga odgovornih

U periodu od 2025. do 2026. godine, unutar američkog pravosuđa je postao primetan trend, koji pravni teoretičari nazivaju „restriktivno širenje". Iako se nadležnost sudova po JASTA-i nominalno ne smanjuje, sudska praksa je počela da nameće značajno strože kriterijume za interpretaciju „materijalne podrške", naročito kada su u pitanju suverene države i njihove centralne finansijske institucije.

Odustajanje od teorije fungibilnosti.

Jedan od najznačajnijih zaokreta u 2026. godini se odnosi na napuštanje ranije, široko prihvaćene teorije o fungibilnosti novca. Prema toj teoriji, svaki dolar koji država uputi nekoj organizaciji (čak i za legitimne humanitarne ili socijalne svrhe) indirektno „oslobađa" drugi dolar, koji ta organizacija onda može iskoristiti za terorizam. Sudovi u recentnim predmetima odbacuju ovakvu logiku kao suviše rastegljivu . Novi standard zahteva od tužioca da dokaže, da je pomoć bila direktno usmerena na terorističko krilo organizacije ili specifične militantne operacije, čime se

[9] O ozbiljnosti zabrinutosti evropskih saveznika svedoči zvanično pismo, koje je šef delegacije Evropske unije u Vašingtonu uputio američkom Stejt dipartmentu, u kojem se eksplicitno navodi da bi JASTA mogla da dovede do „opasnog narušavanja principa suverenog imuniteta i ustavnog poretka država članica EU". Francusko ministarstvo spoljnih poslova je u svojim zvaničnim saopštenjima išlo korak dalje, upozoravajući da će usvajanje ovog zakona izazvati talas recipročnih sudskih postupaka pred evropskim sudovima protiv američkih zvaničnika i vojnih lica lociranih u evropskim bazama, čime je ovaj zakon direktno uzdrmao transatlantsko bezbednosno partnerstvo.

sprečava, da države postanu univerzalni garanti za sve postupke subjekata koje pomažu u civilnoj sferi [17].

Zaoštravanje standarda „znatne pomoći“.

Sudska praksa je u poslednjih dvanaest meseci značajno pooštrila prag onoga što se smatra znatnom pomoći. Sudovi više ne prihvataju argumentaciju, po kojoj je opšta „blagonaklonost“ države prema određenoj grupi ili ideologiji dovoljna za utvrđivanje odgovornosti. Sada se insistira na tome, da podrška države mora predstavljati *sine qua non* faktor, odlučujući doprinos, bez kojeg grupa ne bi imala operativnu sposobnost da planira ili izvede konkretan napad. Ovakvim tumačenjem, sudovi pokušavaju da uspostave branu protiv politizovanih tužbi, koje ciljaju države na osnovu njihove opšte spoljnopolitičke orijentacije, umesto na osnovu konkretnih dokaza o saučesništvu.

Pitanje kauzaliteta: *Proximate Cause* (Neposredni uzrok)

Pitanje kauzaliteta ostaje najkontroverznija tema sudskih debata u 2026. godini, jer direktno određuje dokle seže pravna odgovornost suverena. Centralna dilema, sa kojom se sudovi suočavaju jeste, koliko karika u lancu uzročnosti sme da postoji između inicijalne državne uplate i finalne aktivacije eksplozivne naprave?

Direktna veza nasuprot predvidivosti.

Unutar američkog sudstva u 2026. godini, uočljiva je duboka podela. Konzervativniji sudski krugovi insistiraju na dokazivanju direktnog kauzaliteta, zahtevajući od tužioca da precizno prati put novca i dokaže, da je specifična donacija države korišćena za nabavku oružja ili logistiku konkretnog napada. Nasuprot njima, liberalniji sudovi primenjuju širi standard „predvidivosti“ [18]. Prema ovom tumačenju, ako je država finansirala grupu, čiji je primarni ili isključivi metod delovanja terorizam, svaki naredni napad se smatra predvidivom posledicom te podrške. U ovom scenariju, država se proglašava odgovornom čak i ako nije posedovala saznanja o tačnoj lokaciji, meti ili vremenu izvršenja akta, čime se standard odgovornosti opasno približava konceptu objektivne odgovornosti [19].

Faktor vremenskog otklona.

Aktuelna praksa iz 2025. i 2026. godine uvela je još jedan važan kriterijum - vremensku distancu. Sudovi neretko zauzimaju stav, da lanac uzročnosti biva prekinut, ukoliko je između pružene podrške i izvršenja terorističkog akta prošlo više od pet godina. Ovakav pristup se obrazlaže argumentom, da protok vremena i dinamične promene u geopolitičkim okolnostima čine vezu između prvobitnog finansiranja i kasnijeg napada suviše udaljenom i spekulativnom [20]. Ovim se sprečava „beskonačna odgovornost“ država za radnje entiteta sa kojima su imale saradnju u dalekoj prošlosti pod sasvim drugačijim političkim okolnostima.[10]

Sajber-podrška, kao novi vid materijalne pomoći

Dok se u domenu klasičnih finansijskih transfera primećuje tendencija sužavanja odgovornosti, u sferi digitalne logistike, sudska praksa iz 2026. godine beleži dramatičnu ekspanziju. Sudovi su prepoznali, da u savremenom ratovanju i terorizmu kontrola nad informacionim prostorom ima veću destruktivnu moć od konvencionalnog naoružanja.

[10] Odličan primer sudskog pooštravanja standarda i odbacivanja preširokog lanca uzročnosti je novija odluka saveznog suda u predmetu *Finan v. Lafarge S.A.* (2025/2026.). U ovom postupku pod okriljem ATA i JASTA zakona, sud je odbacio pokušaje tužilaca da uspostave neposredni uzrok na osnovu tvrdnje, da su ekonomske aktivnosti i plaćanja optuženih iz ranijih godina stvorili opšti operativni budžet terorističke organizacije ISIS. Sud je eksplicitno zaključio da bi prihvatanje takve „teorije opšteg doprinosa“ bez precizne vremenske i operativne povezanosti sa konkretnim napadom stvorilo apsurdnu, beskonačnu odgovornost za svaki potonji akt nasilja izvršen bilo gde u svetu.

Digitalna infrastruktura kao materijalna pomoć.

Trend u poslednjih dvanaest meseci je pravno izjednačavanje pružanja tehničke infrastrukture sa isporukom eksploziva ili naoružanja. Pod okriljem JASTA-e, država se sada može proglasiti odgovornom, ako je terorističkim grupama stavila na raspolaganje namenske servere, državne sisteme za satelitski internet ili softverska rešenja za enkripciju. Sudovi argumentuju, da ovi resursi predstavljaju „nervni sistem" terorističke operacije, bez kojeg je nemoguće izvršiti koordinaciju napada, čime digitalna logistika postaje primarni oblik materijalne podrške.

Kripto-mikseri i anonimizacija.

Poseban fokus sudske prakse u 2026. godini je usmeren na ulogu država u održavanju platformi za prikrivanje tragova novca, poput državnih kripto-miksera. Ukoliko država svesno dozvoli ili tehnički omogući terorističkoj organizaciji da koristi njenu kripto-infrastrukturu radi anonimizacije finansijskih tokova, to se po JASTA-i tumači kao aktivan doprinos izvršenju zločina [21]. Sudovi smatraju, da omogućavanje „digitalne nevidljivosti" direktno olakšava pripremu napada, što povlači punu pravnu odgovornost suverena.

Tehnička logistika iznad fizičke.

Ova promena shvatanja ukazuje, da američko pravosuđe u 2026. godini digitalni doprinos smatra opasnijim od fizičkog. Dok se kod novčanih donacija traži čvrsta veza sa konkretnim aktom, kod pružanja sajber-infrastrukture sudovi lakše prihvataju postojanje odgovornosti, smatrajući da je takva vrsta pomoći po svojoj prirodi trajna i univerzalno upotrebljiva za sve aspekte terorističkog delovanja.[11] Time JASTA u digitalnom dobu postaje moćno sredstvo za procesuiranje država, koje koriste sajber-prostor kao sivu zonu za projektovanje moći kroz proksi-aktere [22].

ZAKLJUČCI - BUDUĆNOST MEĐUNARODNOG PRAVOSUĐA

Sveobuhvatna analiza Zakona o pravdi protiv sponzora terorizma (JASTA) ukazuje, da se radi o simptomu krize tradicionalnih instituta međunarodnog javnog prava. Kroz transformaciju civilnog postupka u mehanizam za utvrđivanje državne krivice, JASTA je otvorila fundamentalna pitanja o granicama suvereniteta u 21. veku. Na samom kraju rada, neophodno je sintetizovati nalaze o hibridnoj prirodi ovog zakona i ponuditi viziju izlaza iz pravne nesigurnosti, koju je on stvorio na globalnom nivou.

JASTA: Između pravde i pravnog haosa

Evaluacija JASTA-e u 2026. godini ne može biti jednodimenzionalna, jer se ovaj zakon nalazi u samom središtu sukoba između individualne pravde i sistemske stabilnosti. Taj sukob se manifestuje kroz dva suprotstavljena aspekta.

Pravda za žrtve (subjektivni aspekt)

Neosporno je da JASTA pruža jedinstven i moćan mehanizam žrtvama terorizma, da ostvare satisfakciju u situacijama kada diplomatija zakaže. Uvek su viši državni interesi i geopolitički savezi primoravali izvršnu vlast da ignoriše odgovornost određenih država, radi očuvanja strateške stabilnosti. U tom smislu, JASTA osnažuje pojedinca naspram moćnih državnih aparata, pretvarajući sudnicu u jedino mesto, gde žrtva može direktno pozvati suverenu državu na

[11] Najbolji praktični primer pravne ekspanzije koncepta digitalne materijalne pomoći je serija masovnih tužbi žrtava terorističkih napada, pred saveznim sudovima u Njujorku i Alabami, rešenih u martu 2026. godini (poput predmeta *Gess v. Binance Holdings Ltd.* i *In re Terrorism Financing Litigation*). U ovim civilnim parnicama, privatni tužioci su uspešno iskoristili JASTA i ATA mehanizme, da izvedu pred sud digitalne platforme i entitete, zbog svesnog propusta u blokiranju kripto-novčanika i korišćenja digitalnih servisa za anonimizaciju transakcija, od strane prodržavnih i terorističkih grupa. Iako su sudovi potvrdili visoke standarde dokazivanja specifične uzročnosti, ovi predmeti su u praksi 2026. godine definitivno kodifikovali pravilo, da se „digitalna logistika" i obezbeđivanje kripto-prolaza pravno tretiraju sa istom težinom kao i klasična isporuka konvencionalnog naoružanja.

odgovornost. On daje glas onima, koji su ranije bili žrtvovani na oltaru „viših interesa“ međunarodne politike.

Sistemski haos (objektivni aspekt).

Ipak, sa stanovišta međunarodnog prava, cena ove individualne pravde je opasna erozija pravne predvidivosti. JASTA pretvara nacionalne sudove u instrumente spoljne politike, dajući lokalnim sudijama ovlašćenja, koja nadilaze njihovu kompetenciju i legitimitet. Ukoliko ovaj model postane globalni standard i svaka država počne da donosi sopstvene „JASTA zakone“, suočićemo se sa svetom, u kojem se državna imovina, zlatne rezerve i diplomatski posedi plene po nahođenju nacionalnih sudova širom planete. Takva praksa neminovno vodi ka ekonomskom i diplomatskom izolacionizmu, gde države povlače svoj kapital iz inostranstva, u strahu od samovoljnih sudskih odluka, čime se direktno razara tkivo međunarodne saradnje.

Rešenje: Povratak multilateralizmu (Novi međunarodni tribunal)

Naspram opasnog unilateralizma kog promoviše JASTA, ovaj rad nudi konstruktivnu alternativu, koja bi pomirila potrebu za pravdom i zaštitu međunarodnog poretka. Izlaz iz trenutne krize suvereniteta leži u povratku multilateralnim rešenjima i institucionalizaciji odgovornosti na globalnom nivou.

Osnivanje Specijalizovanog međunarodnog tribunala za terorizam.

Umesto da nacionalni sudovi presuđuju o aktima stranih vlada, neophodno je uspostavljanje nezavisnog tela, pod okriljem UN ili putem nove globalne konvencije. Takav tribunal bi imao isključivi mandat da utvrđuje odgovornost država za sponzorisanje terorizma. Prednost ovog foruma bi bila primena jedinstvenih međunarodnih procesnih pravila, čime bi se eliminisala primena agresivnih nacionalnih instituta, poput američkog *discovery* procesa, koji je neprimeren u odnosima između suverenih subjekata.

Objektivizacija dokaza i zaštita poverljivosti.

Međunarodno telo bi, za razliku od nacionalnih sudova, posedovalo kapacitet da uspostavi precizan balans između prava žrtava na istinu i legitimne potrebe država da zaštite poverljive obaveštajne podatke. Dok su američki sudovi pod stalnim pritiskom javnosti i neukih porota, što vodi ka kompromitovanju osetljivih informacija ili pogrešnim zaključcima; međunarodni tribunal bi, kroz rad specijalizovanih sudskih veća, osigurao objektivnu ocenu dokaza, bez ugrožavanja globalne bezbednosti.

Harmonizacija standarda dokazivanja.

Kako bi se izbegla procesna nesigurnost, koju nosi nizak prag prevage dokaza od 51%, međunarodna zajednica mora usvojiti jedinstveni standard jasnih i ubedljivih dokaza. Ovaj standard bi bio srazmeran težini optužbi za saučesništvo u terorizmu, obezbeđujući, da država bude proglašena odgovornom samo na osnovu čvrstih i nedvosmislenih argumenata, a ne statističke verovatnoće. Harmonizacija ovih standarda na globalnom nivou je jedini put ka istinskoj pravdi, koja neće zavisiti od toga, u kojoj državi se tužba podnosi, već od snage dokazanih činjenica.

JASTA je razumljiva reakcija na patnju žrtava, ali je pogrešan pravni lek. Ona leči simptom, ali ubija pacijenta; a pacijent je u ovom slučaju međunarodno pravo, zasnovano na jednakosti suverena. Budućnost pravde za terorizam ne sme ležati u sudnicama Nebraske ili Aljaske. Za njom se mora tragati u univerzalnom pravnom poretku, koji će važiti jednako za sve subjekte, bez obzira na njihovu ekonomsku ili vojnu moć.

DECLARATIONS OF INTEREST STATEMENT

The authors affirm that there are no conflicts of interest to declare in relation to the research presented in this paper.

LITERATURA

1. Justice Against Sponsors of Terrorism Act (JASTA). (2016). Pub. L. No. 114-222, 130 Stat. 852.
2. Foreign Sovereign Immunities Act (FSIA). (1976). Pub. L. No. 94- 583, 90 Stat. 2891 (kodifikovan u 28 U.S.C. §§ 1330, 1602-1611).
3. Daugirdas, K., & Mortenson, J. D. (Eds.). (2017). Congress overrides Obama's veto to pass justice against sponsors of terrorism act. *The American Journal of International Law*, *111*(1), 156-162.
4. Ismail, S. M., & Alheji, A. I. (2023). The Justice Against Sponsors of Terrorism Act (JASTA) from a Civil Procedure Perspective. *Laws*, *12*(1), 15.
5. Martin, J. J. (2021). Hacks Dangerous to Human Life: Using JASTA to Overcome Foreign Sovereign Immunity in State-Sponsored Cyberattack Cases. *Columbia Law Review, 121*(1), 119–158.
6. Wuerth, I. (2016). Justice Against Sponsors of Terrorism Act: Initial Analysis. Retrieved May 15, 2026. from https://www.lawfaremedia.org/article/justice-against-sponsors-terrorism-act-initial-analysis
7. Brzozowski, T. E. (2025). How Designating Antifa as a Foreign Terrorist Organization Could Threaten Civil Liberties. Retrieved May 15, 2026. from https://www.justsecurity.org/122643/antifa-threaten-civil-liberties/
8. Twitter, Inc., *v.* Taamneh, et al. (2023). 598 U.S. 471, 143 S. Ct. 1554, 215 L. Ed. 2d 444, 2023. Retrieved May 18, 2026. from https://www.supremecourt.gov/opinions/22pdf/21-1496_d18f.pdf
9. Gonzalez, R. Et al. *v.* Google LLC. (2023). 598 U.S. 617, 143 S. Ct. 1754, 215 L. Ed. 2d 476, 2023. Retrieved May 18, 2026. from https://www.supremecourt.gov/opinions/22pdf/21-1333_6j7a.pdf
10. Federal Rules of Civil Procedure (FRCP), Rule 52 (Establishing the standard of proof in federal civil actions), 28 U.S.C.
11. Foreign Sovereign Immunities Act (FSIA) (2016). Exceptions to Immunity from Attachment or Execution, 28 U.S.C. § 1610, 1976.
12. Federal Rules of Civil Procedure (FRCP), Rule 26 (General provisions governing discovery), 28 U.S.C.
13. Federal Rules of Civil Procedure (FRCP), Rule 37 (Failure to make disclosures or to cooperate in discovery; sanctions), 28 U.S.C.
14. Kohan, E. T. (2017). A natural progression of restrictive immunity: why the JASTA Amendment does not violate international law. *Wash. L. Rev.*, *92*, 1515.
15. Dodge, W.S. (2016). JASTA and Reciprocity. *Just Security.* Retrieved May 21, 2026. from https://www.justsecurity.org/31445/jasta-reciprocity/.
16. European Parliament. (2016). Justice Against Sponsors of Terrorism Act - Briefing Note. *Administrative Services*, 1-6. Retrieved May 25, 2026. from https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/593499/EPRS_BRI(2016)593499_EN.pdf
17. Ashley Wildman v. Deutsche Bank AG. (2025). Brief for the Political Branch Amici. No. 23-124 (2d Cir.).
18. Owens v. Republic of Sudan. (2017). 864 F.3d 751 (D.C. Cir. 2017).
19. Rothstein v. UBS AG. (2013). 708 F.3d 82 (2d Cir. 2013).
20. Benjamin Watson, Jr., et al. v. Kingdom of Saudi Arabia. (2025). No. 24-11310 (11th Cir. Nov. 10, 2025).
21. Financial Action Task Force (FATF) (2024). Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. *FATF Paris, Compliance Doc.* 402.
22. Gess v. Binance Holdings Ltd. (2026). No. 2:24-cv-00134 (M.D. Ala. Mar. 2026).

CRIMINAL LAW ASPECTS OF THE JUSTICE AGAINST SPONSORS OFTERRORISM ACT (JASTA) IN U.S. LEGISLATION

Nikola Trajković, Boriša Lečić

Union University, Faculty of Legal and Business Studies Dr. Lazar Vrkatić, Bulevar Oslobođenja 76,21000 Novi Sad, Serbia, borisalecic@gmail.com, ntrajkovickk93@gmail.com

ABSTRACT

This paper examines the unique legal nature of the U.S. federal law JASTA (Justice AgainstSponsors of Terrorism Act), focusing on its criminal law implications within civil litigation. While itsprimary objective is to enable private tort claims against foreign states, the act fundamentally redefinescriminal liability standards through the doctrines of aiding and abetting terrorist acts. By analyzingrecent judicial precedents from 2025 and 2026, the research explores how U.S. courts interpret thestandard of „conscious and culpable participation“. Special attention is given to JASTA's conflict withthe core principles of public international law, primarily the doctrine of foreign sovereign immunity,as well as the potential for reciprocal measures by other states, that could jeopardize the legal stabilityof international relations.

Keywords: JASTA, terrorism, sovereign immunity, criminal liability, USA, international law.